

«Κακώς αγόρασα αυτό το τετράδιο. Ωστόσο, είναι μετανιώσω, η ζημιά έχει γίνει»

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 65,67 **Published at:** 14-04-2024
Author: **Surface:** 1091.35 cm² **Circulation:** 32170
Subjects:

«Κακώς αγόρασα αυτό
το τετράδιο. Ωστόσο, είναι
πια πολύ αργά για να το
μετανιώσω, η ζημιά έχει γίνει»

ΤΟ «ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΟ
ΤΕΤΡΑΔΙΟ» ΕΙΝΑΙ
ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ
ΤΗΣ ΑΛΜΠΑ ΝΤΕ ΣΕΣΠΕΝΤΕΣ

ΣΕΛ. 13

Για πρώτη φορά στα ελληνικά το αριστούργημα της ιταλοκυβανής συγγραφέως Αλμπα ντε Σέσπεντες, η οποία εσχάτως επανεκτιμάται τόσο στη χώρα της όσο και διεθνώς

Η ενοχική ζωή της Βαλέρια

Του Γρηγόρη Μπέκου

Στην Ιταλία του 1950, προχωρημένο φθινόπωρο, έχει ξεμυρθεί μια όμορφη Κυριακή. Μια γυναίκα, λίγο πάνω από τα σαράντα, περπατάει στον δρόμο και αισθάνεται να την πλημμυρίζει «μια παιδιάστικη χαρά». Κάνει αρχικά μια στάση στην ανθοπώλεια (παίρνει τα λουλούδια πιο πολύ «για μένα, για να τα κρατάω στο χέρι καθώς περπατάω») και ύστερα συνεχίζει ευδιάθετη την πορεία της, κατευθυνόμενη προς το καπνοπωλείο. Εκεί δεν αγοράζει μόνο τσιγάρα για τον άνδρα της (αυτό το είχε σχεδιάσει), αλλά και ένα τετράδιο χοντρό, μαύρο, γυαλιστερό, σχολικό δηλαδή (αυτό δεν το είχε σχεδιάσει καθόλου). Πλην όμως, το συγκεκριμένο τετράδιο δεν το απέκτησε και τόσο εύκολα. «Δεν μπορώ, απαγορεύεται» την ενημέρωσε ο καταστηματάρχης, όταν εκείνη του ζήτησε να της δώσει ένα από τα πολλά που είχε στοιβαγμένα στη βιτρίνα. Δεν μπορούσε επειδή ένας «αυτοφύλακας φύλαγε σκοπιά στην πόρτα» (τότε στη Ρώμη ίσχυαν τέτοιοι περιορισμοί, τις Κυριακές επιτρεπόταν αποκλειστικά η αγορά καπνού, τίποτε άλλο). «Το χρειάζομαι σίγουσα» έπευσε να τον παρακαλέσει εκείνη με τη σειρά της, μάλλον ενστικτώδως. «Βάλτε το κάτω από το παλιό σας» είπε ο καπνοπώλης εν τέλει, εντινώντας παράλληλα το ευτράπελο μυστήριο του περιστατικού, σαν να επρόκειτο οντως για κάποια μεγάλη παρανομία που διέπρατταν οι δυο τους, σαν να βρισκόταν, ως πούμε, μέσα σε μια νουάρ και όχι νεορεαλιστική ατμόσφαιρα. Εν πάση περιπτώσει, το θέμα είναι ότι η Βαλέρια Κουάτι πιάνει στα χέρια της και μεταφέρει ανυποψίαστη στο μικρό της σπίτι κάτι που δεν αρχει να την ανησυχώσει, να την αναστατώσει και, σταδιακά, να συνταράξει τον πυρήνα της ύπαρξής της. «Κακώς αγόρασα αυτό το τετράδιο, πολύ κακώς. Ωστόσο είναι πια πολύ αργά για να το μετανιώσω, η ζημιιά έχει γίνει. Δεν ξέρω καν τι μ' έσπρωξε να το πάρω, ήταν κάτι τυχαίο» αναφέρει η Βαλέρια, μόλις μερικές μέρες αργότερα, στις εναρκτήριες φράσεις με τις οποίες εγκαινιάζει το προσωπικό της ημερολόγιο, στην πρώτη κιόλας καταχώρισή της.

Μια γυναίκα της μεσαίας τάξης

Με τούτες ακριβώς τις σελίδες ξεκινά και το εκπληκτικό μυθιστόρημα *Απαγορευμένο τετράδιο* (εκδ. Πατάκη) της Αλμπα ντε Σέσπεντες (1911-1997). Το βιβλίο της ιταλοκυβανής συγγραφέως κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά, ωραία μεταφρασμένο από τον Σταύρο Παπασταύρου, ασκώντας αν δεν παρομοιάζει ιδιαίτερες υφολογικές δυσκολίες κατά τα λοιπά, και έρχεται να διεκδικήσει επάξια, με την ευθύβοη απλότητα και το απροσποίητο βάθος και τις οκλήρες του αλήθειες, την προσοχή των ενυαίσθητων αναγνωστών. Εν ολίγοις, τι έχουμε εδώ; Μια γυναίκα της μεταπολεμικής μεσαίας τάξης, η οποία είναι και σύζυγος και μητέρα και εργαζόμενη σε μια μεταβατική φάση της σύγχρονης ιστορίας, ανακαλύπτει σιγά-σιγά μέσα από την «κρυφή» γραφή της, μέσα από τις άφοβες λέξεις που απελευθερώνει στο χαρτί κατά τις άγρυπνες νύχτες της, τη δική της «μυστική» ζωή, εκείνη τη «διαφορετική» γυναίκα, εκείνη την «άλλη» Βαλέρια, την οποία ο γάμος, τα παιδιά και ό,τι απο-

καλούμε καθημερινότητα κόντεψαν, επί είκοσι και πλέον χρόνια, να εξαφανίσουν. Πρόκειται για μια ατομικότητα σχεδόν θαμμένη μέσα στο ίδιο της το σώμα, κάτω από τις αλλεπάλληλες επιστροφές των ρόλων, προκαθορισμένων από το φύλο και την κοινωνία, τους οποίους η Βαλέρια καλείται να εκτελέσει. «Οφείλω να αναγνωρίσω ότι ίσως η απορροιατικότητα με την οποία αντιτέκομαι σε οποιαδήποτε πιθανότητα να ξεκουραστώ δεν είναι παρά ο φόβος μου μήπως χάσω αυτή τη μόνη πηγή ευτυχίας, που είναι η κόρη μου».

«Διάβολος και παρηγοριά»

Η Βαλέρια, κόρη μιας γηραιάς ξεπεσμένης αριστοκρατίας, είναι παντρεμένη με τον πενήνταρη Μικέλε, έναν συνθησιμένο τραπεζικό υπάλληλο που, ωστόσο, δεν παραλείπει να διαβάζει ακόρτα τις εφημερίδες του (ενδιαφέρεται για τις εξελίξεις στον κόσμο, απευχόμενος το ενδεχόμενο μιας νέας ένωσης σύρραξης) και να χάνεται στην «πομπώδη» και «ηρωική» μουσική του Βάγκνερ (μια ένδειξη της αδιόρατης καλλιτεχνικής του πλευράς). Το ζεύγος ποτέ δεν είχε πολλά χρήματα, αλλά δεν πείνασε και ποτέ. Ο κοινός βίος προχωρούσε υπό το καθεστώς μιας μελοποιημένης αβεβαιότητας (δεδομένου ότι και η Βαλέρια δούλευε από ένα σημείο και μετά, εξ ανάγκης, ως υπάλληλος γραφείου σε μια εταιρεία). Εκείνη την περίοδο, πάντως, δεν υπονομεύονταν η ελπίδα των ανθρώπων ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα στο μέλλον, ότι θα μπορούσαν να προκόψουν και να ευημερήσουν. Ο Μικέλε και η Βαλέρια έκαναν μαζί έναν γιο και μια κόρη,

ΑΛΜΠΑ ΝΤΕ ΣΕΣΠΕΝΤΕΣ
Απαγορευμένο τετράδιο
Μετάφραση Σταύρος Παπασταύρου.
Εκδόσεις Πατάκη, 2023,
σελ. 352, τιμή 17,70 ευρώ

Το τετράδιο, «διάβολος» και «παρηγοριά» εξίσου, αποδεικνύεται για τη Βαλέρια ο μοναδικός ασφαλής «χώρος» για να ξεδιπλώσει τη συναισθηματική και πνευματική της ελευθερία

←

Ενα κρυφό ημερολόγιο αποκαλύπτει την αλήθεια της γυναίκας ύπαρξης στο αριστούργημα της Αλμπα ντε Σέσπεντες

«Το καθαρά γυναικείο αίσθημα»

Η πρωταγωνίστρια του βιβλίου, επίκαιρη ως προς τους προβληματισμούς της και συνθετή ως προς τις ψυχικές της διακυμάνσεις, γράφει στο ημερολόγιό της και την ίδια στιγμή πασιχίζει, συγκρουόμενη με τον εαυτό της, να ελέγξει με ειλικρίνεια μετωπική τη συνείδησή της, να επαναπροσδιορίσει τις αξίες αλλά και τις επιλογές του βίου της (καθώς καινούργιες προκλήσεις περιζώνουν τη Βαλέρια, λόγου χάριν, ένας απρόσμενος και «φλογερός» έρωτας που δοκιμάζει μια «παγωμένη» και ακίνητη αγάπη). Τα κρίσιμα ζητήματα της αφήγησης, αναμφίβολα, είναι η εποχή και κυρίως η ενοχή, εκείνο «το καθαρά γυναικείο αίσθημα της ενοχής που πάντα με βαραίνει και με καταπιέζει».

τον Ρικάρντο και τη Μιρέλα (που ακολουθούν πια νομικές σπουδές). Σε αντίθεση με τον Ρικάρντο, η Μιρέλα είναι αρκούντως αντισυμβατική. Κάποιο (σημαδιακό) βράδυ αρχει να γυρίσει σπίτι (η ανήλικη ακόμα κοπέλα) και η Βαλέρια, εξοργισμένη από την ανάμοστη συμπεριφορά της, σπνίει έναν τρικυβερτο καρβύ προκειμένου να τη συνεισίο. Οχι μόνο δεν τα καταφέρει αλλά και μαθαίνει, κατόπιν, ότι η Μιρέλα φαίνεται να διατηρεί δεσμό με έναν γοητευτικό νεαρό δικηγόρο, μεγαλύτερο της ασφαλώς, ο οποίος μάλιστα, καταπώς συνεχίζει να μαθαίνει η Βαλέρια εμβρόντητη, βρίσκεται σε διάσταση με τη δική του γυναίκα στη Νέα Υόρκη, περιμένοντας να επισημοποιηθεί και να επικυρωθεί το διαζύγιό τους.

Εν τω μεταξύ, ενόσω συμβαίνουν όλα αυτά, στη διάρκεια των θεαλωδών και ανατρεπτικών μηνών που καλύπτει το μυθιστόρημα της Αλμπα ντε Σέσπεντες, η Βαλέρια (μιας και δεν έχει ένα δικό της δωμάτιο, πόσο κρυστάλλινα και λειτουργικά τρυπώνει η *Βιρτζίνια Γουλφ* εν προκειμένω) δεν έχει σταματήσει να αναζητεί κρυφώνες για το τετράδιό της και, εξυπακούεται, να το γεμίζει λεπτομερώς με τις σκέψεις της. Διότι το τετράδιο, «διάβολος» και «παρηγοριά» εξίσου, αποδεικνύεται για τη Βαλέρια ο μοναδικός ασφαλής «χώρος» για να ξεδιπλώσει τη συναισθηματική και πνευματική της ελευθερία, να αντικαθρεφτίσει τις αγωνιώδεις αντιφάσεις που διαπερνούν και κλονίζουν τη ζωή της.

Το μυθιστόρημα *Απαγορευμένο τετράδιο* (*Quaerato proibito*, 1957) είναι το πανθομολογούμενο αριστούργημα της Αλμπα ντε Σέσπεντες, μιας συγγραφέως που επανεκτιμάται εσχάτως στην Ιταλία και διεθνώς. Συναρτάει ο τρόπος με τον οποίο ανατρέπει την οικογένεια, το χάσμα των γενεών, το πέρασμα του χρόνου, τον μαρσάο των σχέσεων και της ανθρώπινης ενέργειας.